

Nr 295.

Ankom till riksdagens kansli den 14 december 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående bränsleförsörjningen i riket.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *E. von Heland m. fl.* väckt motion (1: 406), dagtecknad den 22 oktober 1945, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga i motionen föreslagna åtgärder.

I *motionen* anföres följande.

Bränsleförsörjningen befinner sig alltjämt i ett synnerligen kritiskt läge. Situationen har försämrats genom att kolleveranserna från Polen hittills blivit långt mindre än vad som överenskommits. Avtalsförhandlingarna med nämnda land gävo anledning till en optimism, som senare visade sig vara oberättigad. Utsikterna till någon mera betydande ökning av importen av fossilt bränsle under de närmaste månaderna måste bedömas som mindre gynnsamma. Därav följer att bränsleförsörjningen alltjämt är synnerligen beroende av den ved som kan framskaffas ur skogarna.

Vad vedanskaffningen beträffar, ha avverkningarna varit tillfredsställande under senare delen av avverkningsåret 1944/45. Eftersläpningen var emellertid alltjämt betydande den 1 juli, då avverkningsåret utgick. Man beräknade att det uppgjorda avverkningsprogrammet endast kunnat fullföljas till 70 procent. Därtill kom att inte mer än 60 procent av den ved, som avverkats, kunnat forslas fram utan står kvar i skogarna. Under månaderna juli och augusti ha avverkningarna fortsatt att visa gynnsamma resultat.

Det är tydligt att de premier, som statsmakterna så småningom beslöto införa till den vana arbetskraften i skogarna, ha haft avsedd verkan. Detta framgår av att antalet arbetare i skogarna efter den egentliga avverknings-säsongsens slut varit avsevärt större i år än under motsvarande tid i fjol. Som en följd härav ha rätt betydande kvantiteter ved avverkats under sommar-månaderna. Giltighetstiden för premierna till de vana skogsarbetarna, som fastställdes till den 1 juli 1945, förlängdes sedermera till den 1 oktober. Från och med denna dag upphörde premierna till huggare att utgå, under det att utbetalandet av premier till körare förlängdes ytterligare två månader. Samtidigt höjdes körarpremierna till det dubbla av vad de varit tidigare.

Med hänsyn till det prekära läget på bränslemarknaden kan det ifrågasättas huruvida det var en riktig åtgärd att slopa premierna till de vana huggarna. Häremot talar även den omständigheten att bränslekommissionen för avverkningsåret 1945/46 kalkylerat med lika omfattande avverkningar som för 1944/45 eller 50 miljoner kbm. Om detta avverkningsprogram skall kunna

genomföras är det nödvändigt att stimulera skogsägare och skogsarbetare till största möjliga insatser i bränsleförsörjningens tjänst. Enligt motionärernas mening hade det därför varit befogat att huggarpremierna fortsatt att utgå till den 1 mars 1946. Om premiesystemet avskaffas kan man befara ogynnsamma återverkningar beträffande tillgången på van arbetskraft i skogarna. Dessa svårigheter komma att öka i den mån tillägg och bidrag fortfarande tilldelas den ovana arbetskraften under det att premierna för de vana huggarna slopas. Man kan inte bortse från den effekt i psykologiskt avseende som ett sådant missgrepp skulle utöva på de vana skogsarbetarna.

Körarpremierna utgå alltså jämt, i det giltighetstiden såsom ovan framhållits förlängdes till den 1 december 1945. Med hänsyn till att 40 procent av den avverkade veden inte blivit framkörd utan ligger kvar i skogarna var detta en riktig åtgärd från myndigheternas sida. Åtgärden torde emellertid endast få begränsad räckvidd, eftersom den egentliga körsången inträffar först sedan marken frusit och snön kommit. Enligt vår mening borde därför giltighetstiden för körarpremierna framflyttas till den 1 mars 1946. Därigenom skulle garantier skapas för att den ved, som verkligen huggits, kommer fram och tillgodogöres i de bränslebristens tider som stunda.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av *statens bränslekommission* över ifrågavarande motion. Bränslekommissionen har i sitt utlåtande anfört i huvudsak följande.

I motionen behandlas de av statsmakterna beslutade arbetspremierna för huggning och körning av vissa vedsortiment. Giltighetstiden för dessa premier fastställdes ursprungligen till den 1 juli 1945 men förlängdes sedermera till den 1 oktober. Från och med denna dag upphörde premierna till huggare att utgå, under det att giltighetstiden för premierna till körare vad beträffar kastved och långved (med undantag av kolved avsedd för skogskolning) förlängdes ytterligare två månader (oktober—november), varvid samtidigt premiens storlek fördubblades. Motionärerna anse *dels* att det varit befogat att arbetspremie för huggning fortsatt att utgå till den 1 mars 1946, *dels* att giltighetstiden för arbetspremie för körning borde framflyttas till sistnämnda dag.

Anordnande av arbetspremier av här ifrågavarande slag bör enligt kommissionens mening ifrågakomma i sådana situationer, då det gäller att genom extraordinära åtgärder forcera upphuggning och framkörning av ved. En premiering är således endast påkallad, om försörjningsläget oundgängligen kräver en så djupt ingripande åtgärd. Detta var fallet i mars 1945, då det var alldeles uppenbart, att avverkningarna av ved och massaved — utan vidtagande av särskilda åtgärder — ej skulle komma att uppgå till sådan storlek, att bränslebehovet under bränsleåret 1945/46 kunde anses tryggt.

Med hänsyn till det i våras uppnådda mindre goda avverkningsresultatet ansågs det sålunda nödvändigt att för bränslebehovet under innevarande bränsleår även taga i anspråk den ved som avverkades under sommaren och hösten 1945. Införandet av arbetspremie för huggning föranleddes av angelägenheten av att forcera denna sommar- och höstavverkning, varvid det ansågs erforderligt att stimulera de vana skogsarbetarna att kvarstanna i skogen även sedan den egentliga avverkningssäsongen upphört. Med hänsyn dels till det goda avverkningsresultatet som uppnåddes under sommaren och hösten, dels att ved- och massavedhuggningar fr. o. m. oktober månad är en normal företeelse, dels ock att endast den ved, som avverkats före nyss-

nämnda månad ansetts kunna komma till användning under innevarande bränsleår, anser kommissionen det icke nödvändigt att nu låta den extraordinära anordningen med statliga arbetspremier fortgå. Enligt de underhandsrapporter kommissionen erhållit från kristidsstyrelserna synas huggningarna i regel fortsätta i nöjaktig omfattning även sedan arbetspremierna upphört. Något definitivt uttalande om sistnämnda förhållande kan dock icke göras förrän resultatet av de lämnade avverkningsdeklarationerna per den 1 november erhållits.

Vad beträffar arbetspremie för körning får kommissionen anföra följande.

Effekten av sistnämnda premie under sommaren och de tidigare höst-månaderna har av olika orsaker ej blivit så stor. Framkörningarna utvisa i september alltjämt ett dåligt resultat och mycket stora kvantiteter ved lågo kvar i skogen. Förslaget om utgående arbetspremie för körning jämväl under oktober och november månader föranleddes av angelägenheten av att forcera framkörningarna. Härigenom skulle så stora kvantiteter som möjligt av den huggna veden kunna framköras och komma till användning under innevarande kalenderår, under vilken tid svårigheterna att trygga bränsleförsörjningen te sig störst. Då framkörningar av ved normalt icke bruka ske i någon större utsträckning under oktober och november månader, ansågs det erforderligt att stimulera framkörningarna under denna tid. Sedan den egentliga körningssäsongen inträtt, vilket i regel brukar inträffa i december månad, anser kommissionen däremot att motiv icke längre föreligger för utbetalande av statlig arbetspremie för körningsarbete. Då det kan förväntas att skogsägarna så snart som möjligt önska erhålla betalning för sin ved torde det också ligga i skogsägarnas eget intresse att framkörningarna i möjligaste mån forceras. I underdånig skrivelse den 5 november 1945 har kommissionen föreslagit, att nu gällande bestämmelser om erhållande av framkörningspremie om 1 krona per m³ t. för skogsägare och innehavare av avverkningsrätt ändras så, att de avse kastved och långved för bränsleändamål, som avverkas för avsalu och som framkörts och försålts eller inmätts eller anmätts för inmätning före den 1 april 1946. Därest förslaget godkännes av Kungl. Maj:t torde också denna premie komma att medverka till att framkörningarna forceras. Såvitt nu kan bedömas anser kommissionen för sin del att ytterligare förlängning av giltighetstiden för arbetspremien för körningsarbete ej bör ske.

Kungl. Maj:t har numera genom beslut den 9 november 1945 bemyndigat bränslekommissionen att utfärda bestämmelser i enlighet med dess i omförmälda skrivelse den 5 november 1945 gjorda framställning.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har statens bränslekommission, vilken myndighet har det närmaste ansvaret för bränsleförsörjningen, förklarat sig hysa den uppfattningen, att en förlängning av giltighetstiden för de s. k. huggarpremierna icke är erforderlig. Med hänsyn härtill anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till motionen i denna del. I fråga om framkörningspremierna framgår av den lämnade redogörelsen, att syftet med motionen redan i viss utsträckning tillgodosetts.

Utskottet.

Utskottet förutsätter, att vederbörande myndigheter med uppmärksamhet

följa utvecklingen beträffande bränsleförsörjningen och i god tid vidtaga de åtgärder, som kunna finnas påkallade för att motverka eventuella tendenser till en försämring av läget på detta område.

På grund av vad sålunda anförts synes någon särskild framställning från riksdagens sida icke erforderlig. Utskottet får alltså hemställa,

att motionen I: 406 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 december 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Bernhard Nilsson, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, von Heland, Gillström, Emil Petersson, Johan Eric Ericson, Gustav Emil Andersson* och *Rosenberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson, Pettersson* i Dahl, *Mårtensson, Staxäng, Wallentheim, Viklund, Lindholm, Onsjö, Åkerström, Pettersson* i Degerfors och *Birke*.

Reservation

av herr *von Heland*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Bränsleförsörjningen torde alltjämt vara ägnad att inge bekymmer, även om genom importen av rätt betydande kvantiteter eldningsolja någon förbättring inträtt. Importen av kol och koks har däremot blivit väsentligt mindre än som tidigare ställdes i utsikt. Enligt hittills vunna erfarenheter kan den för närmast överskådlig framtid befaras bli av begränsad omfattning. Sannolikheten talar alltså för att bränsleförsörjningen även under nästa eldningssäsong måste till huvudsaklig del byggas på den inhemska brännvedsproduktionen.

Enligt bränslemyndigheternas beräkningar måste under innevarande avverkningsssäsong mellan 25 och 30 miljoner kbm ved avverkas. Svårigheterna att få fram sådana kvantiteter växla med hänsyn till successivt starkt reducerade tillgångar på vedskog i många landsdelar. Ej heller böra svårigheterna att under den kommande avverkningsässongen erhålla erforderlig tillgång

på lämplig arbetskraft underskattas. Dyrköpta erfarenheter tala för behovet av verksamma åtgärder från det allmännas sida till främjande av bränsleförsörjningen.

Bränslekommissionens uppfattning att de statliga premierna böra utgå endast om de för varje tidsmoment äro oundgängligen nödvändiga, medför vid ett bedömande på längre sikt påtagliga risker. Kommissionen uttalar beträffande behovet av arbetspremier för huggare, att läget för närvarande förbättrats så att dylika premier icke äro nödvändiga, men tillägger att kommissionen ansett sig icke nu kunna göra något definitivt uttalande angående fortskridandet av huggningarna. Ej heller i fråga om arbetspremier för körningarna är kommissionens uttalande definitivt.

Utskottet vill bringa i erinran, att erfarenheten talar för att all försiktighet bör iakttagas i fråga om avveckling av åtgärder för bränsleproduktionens främjande. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 5 november 1945 har den föreliggande motionens syfte i viss utsträckning tillgodosetts, men utskottet anser sig böra uttala angelägenheten av att de statliga åtgärderna, särskilt arbetspremierna, även framgent så handhavas, att bränsleförsörjningen icke äventyras.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må i anledning av motionen I: 406 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet här ovan anfört.»
